

CREDO KOMMENTAREN

Galater brevet

ved Torben Kjær

Kolon

CREDO KOMMENTAREN

Galaterbrevet

En indledning og fortolkning
ved
Torben Kjær

Forlagets forord

I begyndelsen af sit brev til galaterne udtrykker Paulus stor forundring over, at den kristne menighed i området (i den vestlige del af nuværende Tyrkiet) allerede er ved at bevæge sig væk fra det glade budskab om frelse ved tro på Jesus Kristus, som den relativt nye menighed har fået forkyndt. Der er nogle, som forvirrer dem med forkyndelse af et andet evangelium end det, de har modtaget. Men et andet evangelium er slet ikke et evangelium: et godt budskab.

Fristelsen til at ændre evangeliet til noget, der passer bedre med vores egen tankegang var ikke kun en fristelse for galaterne for snart 2000 år siden. Den findes i høj grad også i dag og i nutidens kristne menigheder. Derfor er der også til enhver tid brug for at fordybe sig i evangeliet, som det er forkyndt os og overgivet til os i Bibelen. Der er behov for igen og igen at trænge ind i, hvad det er, Gud vil sige til os i sit ord.

Credo Kommentaren udgives med håb om at være en hjælp til dette. Kommentarserien har det udgangspunkt, at Bibelen er Guds ord, og forfatterne, der har et evangelisk-luthersk udgangspunkt, skriver ud fra det håb og den bøn, at de må gøre det i troskab mod den bibelske tekst.

Det er afgørende, at Guds ord udlægges og forstås sandt, hvis den enkelte kristne og den kristne menighed skal bevares i en sand og frelsende tro og kunne bekende, som Paulus udtrykker det i Galaterbrevet: *Med Kristus er jeg blevet korsfæstet. Og jeg lever ikke mere, men Kristus lever i mig; og det liv, jeg nu lever i kødet, lever jeg i troen på Guds søn, som har elsket mig og givet sig selv hen for mig.*

Bibelcitater, der er fra Gal 2,19b-20, er gengivet i den oversættelse af Galaterbrevet, som denne kommentars forfatter, Torben Kjær, selv har

FORORD

foretaget, og som danner udgangspunkt for tolkningerne i dette bind af Credo kommentaren.

Denne kommentar er som de andre bind i serien skrevet på videnskabelig basis, men i en form, så den også kan bruges af ikke-teologer med interesse for teologi og bibellæsning. Derfor er mere sproglige eller faglige detaljer og drøftelser placeret i noter og ekskurer, som det ikke er nødvendigt at læse for sammenhængens skyld, og som derfor kan springes over.

Med tak til forfatteren udsendes også dette bind af Credo Kommentaren med bøn om, at det ved Guds ånd må blive til velsignelse og berigelse i troen for mange.

Filip Odgaard Bodilsen
Forlagschef

Indholdsfortegnelse

Forord	11
I: Indledning	13
1) Forfatter	14
a) Brevets selvvidnesbyrd	14
b) Den oldkirkelige tradition	14
c) Indvendinger imod paulinsk forfatterskab	15
2) Adressat	15
3) Tid og sted	19
4) Genre og formål	20
5) Struktur	20
6) Indhold	21
a) Forsvar for aposteltjeneste og evangelium	21
b) Retfærdighed ved tro på Kristus	24
c) Loven	30
d) Det nye menneske og det nye liv	35
II: Tolkning	41
Forord (1,1-5)	42
Indledning (1,6-10)	49
Første hoveddel:	
Et forsvar for aposteltjeneste og evangelium (1,11-2,21)	57
Åbenbaringen af evangeliet (1,11-12)	57
Fortid, kaldelse og uafhængighed af Jerusalem (1,13-17)	61
Det første besøg i Jerusalem (1,18-20)	66

INDHOLDSFORTEGNELSE

Mission i Syrien og Kilikien (1,21-24)	69
Det andet besøg i Jerusalem (2,1-10)	70
Episoden i Antiokia (2,11-21)	82
Anden hoveddel:	
Undervisning om troen, retfærdigheden og loven (3,1-4,31)	100
Erfarings- og skriftbevis for retfærdighed ved tro (3,1-14)	100
Forholdet mellem løftet og loven (3,15-18)	121
Lovens formål (3,19-22)	125
Den troendes nye status i Kristus (3,23-29)	131
Fra slaveri til sønnekår (4,1-7)	145
Advarsel mod at vende tilbage til afguderne (4,8-11)	157
Personlig appel (4,12-20)	162
Hagar- og Sara-typologien (4,21-31)	170
Tredje hoveddel:	
Bevar friheden i kærlighed (5,1-6,10)	182
Frihed fra loven (5,1-12)	182
Formaning til at vandre i Ånden (5,13-26)	195
Bær hverandres byrder (6,1-5)	220
Formaning til at gøre godt mod andre (6,6-10)	226
Afslutning (6,11-17)	232
Hilsen (6,18)	241
Forkortelser	243
Litteratur	245
Om forfatteren	249
Oversigt over bøger i serien Credo Kommentaren	251

INDHOLDSFORTEGNELSE

Ekskurser

Evangelium	53
Guds ånd	104
Afguder og dæmoner	149
Forholdet mellem Guds ånd og adoption/tro	154
Kød (<i>sarks</i>) i Galaterbrevet	205

Forord

Kommentarskrivning er baseret på nogle valg. Det gælder også denne kommentar. Jeg har valgt at skrive kommentaren til min egen oversættelse, så hvert stykke tekst indledes med min oversættelse. På den måde lettes teksten for sproglige bemærkninger og bliver lettere tilgængelig. Min oversættelse er en tekstnær oversættelse. Sproglige bemærkninger er typisk placeret i fodnoter.

Jeg har valgt at flette tekst og kommentar sammen til et sammenhængende hele for at lette læsningen, men det bedste er naturligvis at sidde med en oversættelse ved siden af. Kommentaren er strømlinet på den måde, at jeg ofte kun gengiver én tolkning i teksten og samler alternative tolkninger i afsnit med småt eller i fodnoter. Formålet med disse valg er at gøre kommentaren lettere at arbejde med og mere tilgængelig.

Galaterbrevet er et vigtigt brev. Det indeholder nogle af de vigtigste afsnit i Bibelen vedrørende retfærdighed ved tro og det nye liv som kristen. Brevet har en aktualitet, fordi dets indhold er aktuelt, for Paulus fører os ind i centrum i vores kristne liv: Hvordan vores forhold er til Gud, og hvordan vi skal leve et nyt liv som kristen. Vægten i kommentaren ligger på en udlægning af tekstens historiske mening. Spørgsmålet er: Hvad har Paulus ment med dette brev, da han skrev det til galaterne? Brevet var til gavn for galaterne dengang, og brevet er forhåbentligt til gavn for os i dag.

Torben Kjær

I: INDLEDNING

1) Forfatter

a) Brevets selvvidnesbyrd

Ifølge forordet har Paulus skrevet brevet. Gal 1,1: *Fra Paulus, apostel [...]* I Gal 1,10-2,21 fortæller forfatteren om sit tidligere liv som forfølger af menigheden og om sin kaldelse til apostel. Dette stemmer med vores viden om Paulus' fortid (ApG 8,1; 9,1-19; 22,1-21 og 26,1-18).

b) Den oldkirkelige tradition

Breve fra slutningen af det første og begyndelsen af det andet århundrede afslører et kendskab til Galaterbrevet.¹ Markion (130 e.Kr.) er dog den første, der omtaler Galaterbrevet med navn, og Markion placerer Galaterbrevet som det første blandt ti paulinske breve.² Galaterbrevet er med i Muratoris Kanon (170-180 e.Kr.),³ og det citeres med angivelse af

1 I Første Klemensbrev 2,1 (96 e.Kr.) er der en allusion til Gal 3,1. Polykarps Brev 5,1 (ca. 110 e.Kr.) citerer Gal 6,7. Ignatius' brev (100-110 e.Kr.) til Rom 7,2 alluderer til Gal 5,24 og 6,14. I Ignatius' brev til Filadelfia 1,1 er der måske en allusion til Gal 1,1, og Ignatius' brev til Polykarp 1,2-3 alluderer til Gal 6,2. Justin alluderer i dialogen med Tryfon til Gal 3,10. 13.

2 Bruce 1988, 139-139.

3 Bruce 1988, 160.

forfatternavn af Irenæus, Tertullian, Klemens af Aleksandria og Origenes.⁴ Der er altså en gammel og sikker tradition om, at brevet er skrevet af Paulus.

c) Indvendinger imod paulinsk forfatterskab

I forskningen er det generelt anerkendt, at Paulus er forfatteren.

2) Adressat

Ifølge forordet er brevet skrevet til menigheder i Galatien. Gal 1,2: *Til menighederne i Galatien*. Dette bekræftes i Gal 3,1, hvor Paulus omtaler brevets modtagere som »galatere«. Betegnelsen »Galatien« kan referere til landskabet Galatien, og da det ligger i den nordlige del af provinsen Galatien, kaldes det for den nordgalatiske hypotese,⁵ eller den kan referere til den romerske provins Galatien, og da menighederne befinder sig i den sydlige del af provinsen, kaldes det for den sydgalatiske hypotese.⁶ Tilsvarende kan »galatere« referere til etniske galatere eller til provinsens indbyggere.⁷ Jeg mener, at den sydgalatiske hypotese er rigtig. Det

4 Jf. Lightfoot 1885, 60-62 og Hendriksen 1969, 20-21.

5 Paulus tænker da på byer som Pessinus, Ankyra og Tavium.

6 Paulus tænker da på byer som Antiokia i Pisidien, Ikonium, Lystra og Derbe (jf. ApG 13,14-14,24).

7 Græsk-romerske forfattere brugte på den tid betegnelserne »gallere« og »keltere« i flæng. I det tredje århundrede f.Kr. indvandrede gallere (keltere) til det indre af Lilleasien. Der bosatte de sig, tog magten og erobrede også nogle naboer. De blev kaldt »galatere«. Da romerne overtog kontrollen med området (25 f.Kr.), blev det til en romersk provins: Galatien. Den bestod af landskabet Galatien, store dele af Paflagonien og Pontus (mod nord) og Pisidien, Lykaonien, Isaurien og dele af Frygien (mod syd).

INDLEDNING

afgørende argument er, at Paulus skriver om sit forhold til apostlene i Jerusalem, og i den forbindelse omtaler han to besøg i Jerusalem efter sin omvendelse og kaldelse. Paulus skriver i Gal 1,18-19 om sit første besøg i Jerusalem, og dette besøg svarer til ApG 9,26-30. Paulus skriver i Gal 2,1-10 om sit andet besøg i Jerusalem efter omvendelse og kaldelse, og dette besøg svarer til det andet besøg ifølge ApG 11,29-30 og 12,25.⁸ Beskrivelsen i Gal 1,10-2,21 er kronologisk, og Paulus kan ikke undlade at omtale et tredje besøg i Jerusalem uden at komme i konflikt med sandheden. Det betyder, at brevet er skrevet før det tredje besøg i Jerusalem, som er det såkaldte apostelmøde (ApG 15) år 48 e.Kr.⁹ Brevet er da stilet til menigheder i provinsen Galatien, og galaterne er provinsens indbyggere, for ifølge ApG 13,13-14,21 har Paulus grundlagt menigheder i den sydlige del af provinsen Galatien under den første missionsrejse (år 47-48 e.Kr.) og før apostelmødet (år 48 e.Kr.), mens han først kommer til det nordlige område efter apostelmødet på sin anden (ApG 16,6) eller tredje missionsrejse (ApG 18,23). Ifølge Gal 4,13 har Paulus besøgt menighederne to gange, og det stemmer med ApG 14,21-28. Den store majoritet i menighederne har været hedningekristen. Det fremgår af Gal 4,8, at menighedernes medlemmer er tidligere afgudsdyrkere, det vil sige hedninger, og det fremgår af Gal 5,3 og 6,12f, at de er uomskårne, det vil sige ikke-jøder. Der har også været en jødekrysten minoritet i menighederne (jf. ApG 13,13-14,28).

Der er både ligheder og forskelle mellem Gal 2,1-10 og ApG 15,1-30. Af ligheder kan nævnes, at det foregår det samme sted med de samme hovedpersoner. I begge tekster behandles de hedningekristnes forhold til Moseloven, begge steder aflægger Paulus og Barnabas rapport om deres mission, og begge steder træffes der en afgørelse til fordel for de

8 Når vi sammenstykker oplysninger fra begge kilder, forløber det andet besøg således: Paulus og Barnabas bliver sendt med hjælp til menigheden i Jerusalem. Den overrækker de til de ældste, og i forbindelse med besøget er der et privat møde mellem Paulus og Barnabas og de ansete (= apostlene), hvor de drøfter Paulus' mission, dvs. hans aposteltjeneste, evangelium og mission blandt hedninger. Ved dette møde anerkender apostlene Paulus' mission og afviser, at Titus skal omskæres.

9 Bruce 1972, 298-302, Guthrie 1978, 450-465 og Bruce 1982, 3-18.

hedningekristne. De er ikke forpligtet på Moseloven. Men der er også forskelle. Mødet i Gal 2,1-10 er et privat møde, mens det i ApG 15 er et offentligt møde. Ifølge Gal 2 opstår der først en kontrovers vedrørende omskærelse, efter at Paulus og Barnabas er kommet til Jerusalem, men ifølge ApG 15 opstår kontroversen før mødet. Paulus' rolle er forskellig. I Gal 2 har han en fremtrædende rolle, mens han ifølge ApG 15 har en mere tilbagetrukket rolle. Ifølge Gal 2 overbeviser Paulus' og Barnabas' rapport menighedens ledere, men i ApG 15 skal der mere til for at nå til enighed: Først Peters rapport, så Paulus' og Barnabas' rapport og til sidst Jakobs argumentation. Enigheden er forskellig. Ifølge Gal 2 opnås der enighed om en opdeling af missionen, og Paulus og Barnabas skal huske de fattige i Jerusalem. Ifølge ApG 15 opnås der enighed om, at hedningekristne ikke er forpligtet på at adlyde Moseloven, men skal holde aposteldekretet af hensyn til jøderne i nogle bestemte områder. Aposteldekretet er uforeneligt med, at Paulus i Gal 2,6 skriver, at de ansete ikke pålagde ham noget. Disse forskelle bekræfter, at Gal 2,1-10 ikke svarer til ApG 15,1-30.

De galatiske menigheder er i krise. Nogle modstandere af Paulus har påvirket dem, efter at han har forladt dem. Disse modstandere træder direkte frem i teksten. I Gal 1,7 omtaler Paulus nogle, der forvirrer og søger at fordreje Kristi evangelium. I Gal 4,17 anklager Paulus nogle, der handler ud fra et selvcentreret motiv i forhold til galaterne. I Gal 5,10 omtaler han igen nogle, der forvirrer dem, og i Gal 6,12-13 omtaler han igen deres selvcentrerede motiv bag deres krav om omskærelse, og Paulus anklager dem for ikke selv at overholde loven. Disse modstandere er jøde-kristne. De er kristne, og det viser deres forkyndelse af en form af evangeliet (Gal 1,6-7) og deres frygt for forfølgelse på grund af Kristi kors (Gal 6,12). De er jøder, og det viser deres krav om omskærelse og krav om overholdelse af Moseloven. Disse modstandere har forlangt, at de hedningekristne galatere skal omskæres (Gal 5,2 og 6,12-13) og overholde hele Moseloven (Gal 4,21, Gal 5,3 og Gal 6,13). Af konkrete krav nævnes der i brevet omskærelse, spiseregler (Gal 2,11ff) og overholdelse af jødiske festdage (Gal 4,10), men Gal 5,3 og 6,13 peger på, at de har krævet, at hele Moseloven skulle opfyldes. Paulus' omtale af Abraham i Gal 3 kunne tyde på, at modstanderne har brugt Abraham i deres argumentation. Den

INDLEDNING

kan have lydt således: Abraham troede på Gud, og det blev regnet ham til retfærdighed, men Gud krævede, at han og hans mandlige efterkommere skulle omskæres. Dette er et mønster, der gælder alle. Senere gav Gud Moseloven til Abrahams efterkommere, og alle, der hævder at være efterkommer af Abraham og ønsker at have del i velsignelsen til ham og hans slægt, må derfor omskæres og overholde Moseloven. Troen på Jesus som Messias skal altså suppleres med omskærelse og overholdelse af Moseloven. Dette var nødvendigt. Spørgsmålet er imidlertid, hvorfor det var nødvendigt? Handlede det om medlemskab af Abrahams slægt? Modstanderne mente da, at det kun var gennem omskærelse og overholdelse af Moseloven, at de hedningekristne kunne blive en del af Abrahams slægt og få adgang til Abrahams velsignelse. Handlede det om bevarelse af pagten og frelsen? Modstanderne mente da, at de hedningekristne kun gennem omskærelse og lydighed mod Moseloven kunne bevare deres frelse. Handlede det om opnåelse af frelse? Modstanderne mente da, at troen på Kristus skulle suppleres med gerninger for at opnå frelse. Paulus' tolkning af modstanderne er entydig. Det handlede om opnåelse af retfærdighed over for Gud, altså om opnåelse af frelse. Sådan tolker Paulus det brudte måltidsfællesskab i Gal 2,11-21. Overholdelse af Moselovens spiseregler eksemplificerer det at blive erklæret retfærdig på grund af gerninger. Sådan tolker Paulus kravet om omskærelse. Det er et forsøg på at blive erklæret retfærdig ved loven i Gal 5,3. Derfor handler en stor del af Galaterbrevet netop om at blive erklæret retfærdig på grund af lovgerninger eller på grund af tro.

Modstanderne har angrebet Paulus' autoritet og evangelium. Ud fra Paulus' forsvar for sin aposteltjeneste og sit evangelium i Gal 1-2 kan vi slutte, at modstanderne har hævdet, at Paulus ikke var blevet kaldet direkte af Herren Jesus, og at han derfor ikke havde samme autoritet som de tolv. Modstanderne har angrebet hans evangelium for at være et forkortet evangelium, der har udelukket krav om omskærelse og overholdelse af Moseloven. De har hævdet, at Paulus har modtaget evangeliet fra mennesker og ikke fra Jesus (Gal 1-2). Modstanderne har beskyldt Paulus for at være opportunist, der selv har prædikeret og praktiseret omskærelse, men som har givet afkald derpå for at vinde gunst hos hedninger (Gal 5,11). Disse modstandere kalder man for judaister, og de er jødekrigere,

der har suppleret troen på Jesus som Messias med et krav om opfyldelse af Moseloven.

3) Tid og sted

Galaterbrevet er skrevet år 48 e.Kr. og før apostelmødet. Paulus har grundlagt menigheder i det sydgaltiske område under sin første missionsrejse (ca. 47-48), han har modtaget informationer om modstandere, der er trængt ind i menighederne, og som volder problemer. Som svar på denne krise skriver han dette brev umiddelbart før apostelmødet (ApG 15,1-30).¹⁰ En sandsynlig kronologi ser sådan ud:

Korsfæstelse og opstandelse	år 30 e.Kr. (april)
Paulus' omvendelse og kaldelse	32
Paulus i Arabien	32-34
Paulus' første besøg i Jerusalem	34
(3 år efter (Gal 1,18) er inklusivt = ca. to år efter)	
Paulus i Syrien og Kilikien (Gal 1,21)	34-45 (ca.)
Paulus i Antiokia	45-46
Paulus' andet besøg i Jerusalem	
(ApG 11,30 og Gal 2,1-10)	47
(14 år (Gal 2,1) er inklusivt = 13 år efter det første) ¹¹	
Den første missionsrejse	47-48
Galaterbrevet skrives	48 (i begyndelsen af året)
Apostelmødet (= ApG 15,1-30)	48 (forår)

Vi ved ikke, hvor Galaterbrevet er skrevet.

10 Går man ind for den nordgalatiske hypotese, er brevet sandsynligvis skrevet på den tredje missionsrejse og omkring år 56-57 e.Kr.

11 Jeg forudsætter, at 14 år efter er efter det første besøg i Jerusalem efter Paulus' kaldelse og omvendelse.

II: TOLKNING

Forord (1,1-5)

Paulus indleder sine breve med et forord. Her præsenterer Paulus sig selv, hvem han skriver til og ønsker nåde og fred til brevets læsere. Disse tre led danner det faste mønster i alle Paulus' breve. Afhængig af situationen kan Paulus udvide de tre led. Her udvider Paulus præsentationen af sig selv som apostel. Dermed anslår Paulus et af brevets temaer: Forsvaret for hans aposteltjeneste. Paulus udvider også ønsket om nåde og fred ved at skrive om, at Jesus Kristus døde for vores synder. Dermed anslår Paulus et andet af brevets temaer: Kristus er den, som frelser os.

Tekst

- v.1 *Paulus, apostel, ikke fra mennesker eller ved et menneske, men ved Jesus Kristus og Gud Fader, som oprejste ham fra de døde,*
- v.2 *og alle brødrene sammen med mig, hilser menighederne i Galatien:*
- v.3 *Nåde være med jer og fred fra Gud, vor Fader, og Herren Jesus Kristus,*
- v.4 *som gav sig selv hen for vores synder, for at rive os ud af den nuværende onde verden efter Guds og vor Faders vilje.*
- v.5 *Ham være ære i evighedernes evigheder! Amen.*

Inddeling

- v.1-2a Afsendere: Apostlen Paulus og brødrene
- v.2b Adressat: Menighederne i Galatien
- v.3-5 Hilsen: Nådes- og fredsoønske

Tolkning

1. *Paulus* står som afsender, og han er brevets forfatter. Han præsenterer sig som *apostel*, og han er apostel i egentlig forstand. Jesus Kristus har kaldet ham og givet ham autoritet, så han repræsenterer Kristus i sin tjeneste. En apostel i egentlig forstand er et autoriseret sendebud, der kan handle, tale og skrive på Kristi vegne. Paulus repræsenterer derfor Kristus i dette brev.

Apostel

Der er to typer apostle i NT. a) Ordet apostel anvendes i almindelig betydning om udsendinge fra menigheden. De har deres autoritet fra menigheden (2 Kor 8,23 og Fil 2,25). b) Ordet apostel anvendes i egentlig betydning om udsendinge fra Kristus. De har deres autoritet fra Kristus, og en apostel handler, taler og skriver på Kristi vegne og bringer derfor åbenbaring fra Kristus. Apostlen repræsenterer Kristus. Der er to forskellige kategorier af apostle i egentlig betydning. Den ene kategori er de tolv apostle, og det er en lukket gruppe. To kriterier skal være opfyldt for at kunne være en af de tolv.

1) Personen skal være kaldet direkte af Herren Jesus (Mark 3,13-14 og ApG 1,23-26)

2) Personen skal være vidne til Jesu liv fra dåben til himmelfarten og med særlig vægt lagt på opstandelsen (ApG 1,21-22).

Den anden kategori er Paulus, Barnabas og Herrens brødre. De tilhører en anden kategori, fordi de ikke har været øjenvidner til Jesu historie. Paulus er den mest kendte, og han nævner i sine breve tre kriterier, der skal være opfyldt, for at man kan være apostel i denne kategori:

1) Direkte kaldelse. Apostlen skal være kaldet af Herren Jesus (Gal 1,1; Gal 1,15-16 og ApG 9,1-19). I Galaterbrevet forsvarede Paulus sin aposteltjeneste, og Paulus skriver, at han ikke er kaldet af mennesker eller ved et menneske (Gal 1,1), men direkte af Herren Jesus. Det skete, da Gud åbenbarede sin søn for ham (Gal 1,15-16).

2) Vidne til opstandelsen. Apostlen skal have set den opstandne Jesus på samme måde som de tolv apostle (1 Kor 9,1 og 15,5-9). Sammenligningen med de øvrige opstandelsesvidner fortæller, at der er tale om en synlig

og virkelig åbenbaring af Jesus i denne verden og ikke om en drøm eller indre syn. Paulus er opstandelsesvidne på samme måde som de.

3) Bekræftelse. Aposteltjenesten skal bekræftes via menigheder, der grundlægges, og via udførte undere og tegn. I 1 Kor 9,1-2 giver Paulus en begrundelse for sin aposteltjeneste, og det er, at menigheden er hans værk i Herren. Menighedens eksistens er en bekræftelse på, at Paulus er en ægte apostel. I 2 Kor 12,12 omtaler Paulus nogle tegn på, at han er apostel, og han nævner tegn og undere og mægtige gerninger. De bekræfter, at han er en apostel.

Paulus sammenligner sig med de øvrige apostle i 1 Kor 9,5. Han er da apostel i egentlig betydning og på samme måde som dem. Han sammenligner sig med de tolv i Gal 1,17, og han kalder dem apostle før ham. I Gal 2,7-8 sammenligner Paulus sig med apostlen Peter. I ApG 14,4 og 14,14 skriver Lukas om apostlene, og det er Paulus og Barnabas. Lukas er en af Paulus' medarbejdere, og han ved, at Paulus er apostel i egentlig betydning, og når han omtaler begge som apostle, er det naturligt at forstå det sådan, at Barnabas også er en apostel i egentlig betydning. Omtalen af Barnabas i 1 Kor 9,6 peger også i den retning, og 1 Kor 9,5 forstås bedst på den måde, at »Herrens brødre« også er apostle i egentlig betydning. Herrens brødre er Jesu brødre (Matt 13,55 og Mark 6,3). Dette bekræftes for Jakobs vedkommende, der omtales som apostel i Gal 1,19 og jf. 2,9.

Med *ikke fra mennesker* afviser Paulus, at han har modtaget aposteltjenesten fra mennesker. De kaldte ham ikke. Med *ikke ved et menneske* afviser Paulus, at kaldelsen til apostel er formidlet via et menneske. *Men ved Jesus Kristus og Gud Fader* står som modsætning til, at Paulus skulle have fået aposteltjenesten fra og ved mennesker og rummer da begge aspekter. Paulus blev kaldet til apostel af og ved Jesus Kristus og Gud Fader (Gal 1,15-16). Ordet *og* sidestiller Jesus Kristus og Gud Fader. Kaldelsen kommer fra begge. De to samarbejder og er sammen om at udføre denne funktion. Ligestillingen mellem Jesus Kristus og Gud Fader peger på, at de er ligestillede som personer, og at Jesus er Gud ligesom

Gud Fader.²¹ *Jesus* er personnavn, og *Kristus* er den græske oversættelse af Messias, der betyder den salvede. Gud karakteriseres som *Fader*, og det refererer til, at Gud er Jesu Kristi far. Paulus præsenterer sig selv som apostel, og i udvidelsen af denne præsentation fremhæver han, at han er kaldet direkte af Jesus Kristus og Gud Fader. Denne udvidelse skyldes sandsynligvis, at Paulus' modstandere i de galatiske menigheder har betvivlet hans aposteltjeneste. De har sikkert hævdet, at Paulus ikke er apostel i egentlig betydning, og at han kun er blevet kaldet af mennesker. Han har derfor ingen autoritet. *Som oprejste ham fra de døde* er en karakteristisk af Gud Fader. Paulus nævner sandsynligvis Jesu opstandelse på dette sted for at forklare, at Jesus kunne kalde ham til apostel, Det kunne han, fordi han er opstået og er i live.

2. *Alle brødrene sammen med mig* er medafsendere. *Alle brødrene* er de troende på det sted, hvor Paulus skriver sit brev. Stedet er ukendt. *Hilser menighederne i Galatien* nævner adressaten og refererer til lokale menigheder i byerne Antiokia (i Pisidien), Ikonium, Derbe og Lystra i provinsen Galatien.²² Ordet *menighed* bruges om Guds folk, og Guds folk er dem, der tror på Kristus Jesus.

3. *Nåde være med jer og fred fra Gud, vor Fader, og Herren Jesus Kristus* er hilsenen. Den består af et ønske om *nåde og fred*. Paulus bruger ordet *nåde* om frelsen, og Paulus betoner i dette brev, at frelse er retfærdighed fra Gud. Ordet *nåde* viser, at frelsen er en kærlighedsgave. Den er ufortjent. Paulus bruger ordet *fred* om forholdet til Gud. Freden er skabt ved Jesu død, der soner synden og fjerner Guds vrede. Freden er en fredstilstand mellem Gud og den troende (Rom 5,1-11). Dette ønske er et kraftfuldt ønske, som bringer læserne nåde og fred. Ordene er virkende og skabende. Paulus ønsker dem *nåde og fred fra Gud, vor Fader, og Herren Jesus Kristus*, og ordet og sidestiller Gud vor Fader og Herren Jesus Kristus. Nåden og freden kommer fra begge. De to samarbejder og er sammen om at udføre denne funktion. Ligestillingen mellem Gud vor Fader og Herren Jesus Kristus peger på, at de er ligestillede som personer, og at Jesus er Gud ligesom Gud Fader. *Herren* (Kyrios) er Guds navn,

21 Om Gud som »fader« se Gal 3,26; 4,6-7 og Rom 8,16-17.

22 Dette er ifølge den sydgaltiske tolkning, som jeg følger.

som Jesus bærer. Det viser, at Jesus Kristus er Gud som Gud Fader. *Vor fader* fortæller, at Gud er de troendes far (vers 1). Jesus er født som Guds søn (Rom 1,3) og ved troen fødes og adopteres vi som sønner og døtre og får derved del i Jesu sønnekår (Gal 3,26-27 og 4,5-7).

4. *Som gav sig selv hen for vores synder* karakteriserer Herren Jesus Kristus nærmere som den, der ofrede sit liv for os. *Gav sig selv hen* refererer til Jesu død (jf. Gal 2,20).²³ *For vores synder* angiver, for hvilket Jesus døde. Jesus dør i stedet for os, for han dør på grund af vores synder. *Synder* er overtrædelser af Guds bud, og Jesu død er en soningsdød, der udsletter synden. *For at rive os ud af den nuværende onde verden* beskriver formålet med Jesu død. Det er at befri os. *Den nuværende onde verden* er det, vi skal befries fra. *Verden* karakteriseres af ordet *nuværende*, og der opstår en kontrast til den kommende verden, som er livet på den nye og forvandlede jord.²⁴ *Verden* karakteriseres også af ordet *onde*, og *verden* er summen af værdier, relationer og strukturer, som kendetegner en gudløs og ond menneskehed. Denne menneskehed er underkastet synden og Satan.²⁵ Befrielsen er da fra Satans og den gudløse menneskeheds magt, og befrielsen virkeliggøres delvist i omvendelsen²⁶ og helt ved Jesu genkomst. Der er et »allerede« og »endnu ikke« over

23 *For vores synder* viser, at *som gav sig selv* betyder, at Jesus hengav sig i døden.

24 I antik jødedom findes der en forestilling om »denne verden/tidsalder« og »den kommende verden/tidsalder«. Denne verden er den nuværende verden, og den er karakteriseret ved synd, oprør mod Gud og trængsler og lidelser (jf. 4 Ezra 7,12-13; 7,50 og 14,20). Rabbinerne skelnede ligeledes mellem »denne verden« og »den kommende verden«. Denne verden vil blive afløst af den kommende verden, som er frelsens tid. Dette skema med denne verden og den kommende er typisk for apokalyptisk tænkning. Paulus kan også bruge denne sprogbrug og skrive om denne verden/tidsalder (Rom 12,2; 1 Kor 1,20; 2,6; 2,8; 3,18; 2 Kor 4,4 og Ef 1,21), den nuværende verden (1 Tim 6,17; 2 Tim 4,10 og Tit 2,12) og den kommende verden (Ef 1,21 og 2,7). Det karakteristiske for Paulus er imidlertid, at den kommende verden/tidsalder allerede er begyndt i denne verdens tid, idet Guds rige allerede er sat ind i verden (Kol 1,13), og ved Jesu genkomst vil den kommende verden bryde endeligt frem (Rom 8,18-23 og Åb 21,1-22,5).

25 Hvad onde åndemagter angår se 2 Kor 4,4; Ef 2,2 og 6,12, og hvad menneskeheden angår se Rom 3,9-18; 5,12 og 5,19.

26 Sprogbrugen peger på, at det er en befrielse fra synden som dominerende magt.

denne befrielse.²⁷ Sammenhængen mellem vers 4a og 4b viser, at det er menneskets synder, der binder det til Satan (jf. Ef 2,1-2) og binder det til synden som en indre magt (jf. Rom 6,12ff). Men når Jesus befrier os i omvendelsens øjeblik, brydes syndens dominerende magt i os, men der er stadig rester af synd, som truer det nye liv. I omvendelsen fordrives Satan fra vores hjerte, men han er stadig til, har magt og truer os, og i omvendelsen befries vi fra verden i det indre, men verden er stadig til og udsætter os for påvirkning og overgreb. Dette er vores vilkår i denne verden, men en dag vil vi blive helt befriet fra synden i os og fra Satans og menneskers ondskab. Det sker på den nye jord. Her er synden ikke, Satan ikke og ondskaben ikke. *Efter Guds, vor Faders, vilje* fortæller, at denne befrielse finder sted i overensstemmelse med Guds vilje. Det var Guds vilje, at Jesus skulle dø for vores synder. Den vilje opfyldte Jesus. *Vor Fader* gentager vers 3, hvor Gud også beskrives som »vor far«.

5. *Ham være ære i evighedernes evigheder* er en lovprisning af Gud. Paulus ønsker, at Gud får ære i *evighedernes evigheder*. Det er en tid uden grænser. Paulus slutter lovprisningen med et *Amen*, der fungerer som en bekræftelse. Forordet afsluttes med en lovprisning, og dette er enestående hos Paulus. Årsagen er måske, at galaterne er ved at forlade evangeliet og frelsen. Dette fordunkler Guds ære, og Paulus lovpriser da Gud, fordi han har virket befrielse gennem evangeliet.

Sammenfatning: I forordet skriver Paulus, at han er afsenderen sammen med alle brødrene hos ham. Han præsenterer sig som en apostel, der er kaldet ved og af Jesus Kristus og Gud fader. Paulus hilser menighederne i Galatien med et nådes- og fredsoønske, som kommer fra Gud Fader og Herren Jesus Kristus, og i forbindelse med dette beskriver Paulus Jesu Kristi gerning. Han døde for vores synder med det formål at befri os fra en menneskehed, der er behersket af Satan. Dette var Guds vilje. Paulus slutter med en lovprisning til Guds ære. I forordet anslår Paulus to af brevets temaer, nemlig et forsvar for aposteltjenesten og en beskrivelse af Kristi frelsende gerning. Han får også betonet enheden mellem Gud

27 Objektivet finder denne befrielse sted i Jesu død, og den tilegnes subjektivt af den enkelte troende, så den finder sted, når troen skabes i et menneske.

GAL 1,1-5

fader og Jesus Kristus i person og funktion (vers 1, 3 og 4). Gud er Jesu Kristi Far, og Jesus udfører derfor Guds gerning.